

**Ա.Ռ.Ա.Ն.ՉԱՐ ՍԵՊՈՒՀ ԱՄԱՏՈՒՆԻ
ԳՆԴԱՊԵՏ ՀԱՅԿԱՄԱՆ ՀԵԾԵԼԱԶՈՐԻՆ**

Կըռուի կ'երթար հեծելագորն հայկական
Սանձերն ամէն պիւրկ քաշելով միաբան.
Սարսուռ կ'անցնէր պարսիկ գունդին սեւամած
Հեր, Զարեւանդ դող ու թընդում էր առած:
— Պիշ դիտեցէ՛ք, տըղա՛ք, մամբան բըլուրին
Կը տեսնէ՞ք ա'մպը վերացած դէպ' երկին:

Արեւն երկնի քարճուստէն
Նոր կը չափէ միջօրէն.
Լայնասաղարք թաւ սօսին
Թոյլ խոնարհած է գետին.
Պաղ պաղ քամին չի փըշեր
Լուռ է տերեւն աներեր:

Եւ սուրբալով այդ մամբայէն ամայի
Առանց հովի կը վերանայ բարդ փոշի:
Մըտիկ ըրէ՛ք, կը լըսէ՞ք դափն ու թընդին
Կը լըսէ՞ք դու՛ք ձիւն փըռնիչն ու գոփին:
Կըռուի կ'երթար հեծելագորն հայկական
Սանձերն ամէն պիւրկ քաշելով միաբան.
Սարսուռ կ'անցնէր պարսիկ գունդին սեւամած,
Հեր, Զարեւանդ դող ու թընդում էր առած:

Գետերն ինչպէս լեռնային
Վիշապաճայն կը հոսին,
Այսպէս կ'անցնին փոքորկուն
Վարիչն ու ձին անըրկուն.
Զերդ նաւերու գումարտակ
Առագաստներն ուռուցիկ,
Կըտրելով գաշտն կապուտակ
Կ'անցնին ծովերն սաստկալիք:
Քաջերու գունդն է ձիաւոր
Հայաստանի զինաւոր,
Կը շողայ տէգն ու նիզակ.
Յառա՛ջ, ով քա՛ջ նահատակ:

Պետ եւ գըլուխն աշխէտ ձիովն առջեւէն
Կ'երթար դիւցազն, երիտասարդ մ'ասպազէն.
Վիզն ուղղասիւն, ազնւաբայլ կը թըռչի
Զին սիրահար բանակներու եւ մարտի:
Սանձն ռսկեսար հեծելայն առոյգ պինդ բռնած
Ասպանդակին հագիւ ռոֆերն է դըրած.
Բերդ մը շարժուն, վըրան կանգուն աշտարակ,
Զէնքերը մուր, դէմքը կարմիր արեւակ:
Սեւ բիքերով անքարք լաբած դէպ' ուղին
Կը փայլակէ նըման մըռայլ ամպրոպին.
Սէր եւ շըբքներն, քաղցրը ժըպիտ եւ համբոյր,
Վախ կը սըփռէ մինչ գարգամակն արջնաքոյր:

Կարծես սընած միշտ ձիերու գաւակին
Ծաղիկ ըլլան կայծուտ ժայռերն իր երթին.
Հագիւ կանգնած սօսիներուն գով շուփին,
Երկու հագար առջեւն հեծեալ կը շարունին:
Շըքեղ կուրծքով երկվարներ սիգապանծ
Կը փոքորկին ու կը ցընցեն մեծաշարժ.
Երախներէն ու պիկներէն բոցաշունչ
Դուրս կը ժայթփեն, փրփուր, պղպջակ փունջ առ փունջ.

Ու փոքրելով երկիրը պինդ դափն ոտին
Մարտի պատրաստ կը խրխընցան, կը թօթուին:
Հագիւ իրենց դէմքն տէրերուն քրտնահար
Վայրկեան կու տան սլաֆով սրբել առնաբար:
Ասպետն իր յորդ վարսերէն վար թօթուելով
Մարգարտեայ ցօղն վըրայով գոյգ վարդերուն
Նըշան կու տայ գընդին, նիզակն ուղղելով
Դէպի հեռուն, կը մտրակէ ձին թռչուն:
Կըռուի կ'երթար հեծելագորն հայկական
Սանձերն ամէն պիւրկ քաշելով միաբան.
Սարսուռ կ'անցնէր պարսիկ գունդին սեւամած
Հեր, Զարեւանդ դող ու թընդում էր առած:

Հէ՛յ, դու ասպետ քաջաճի,
Գեղեցկատես եւ արի,
Ո՞վ ես, եւ ո՞ւր կը դիմես.
Հեծեալներովդ գուգերես:

«Ես եմ Հայոց հեծելակներուն գնդապետ,
Քաջ վարդանէին հրաման ունիմ դառնաղէտ.
Երթալ քարդել Պարսիկներուն պիղծ մարարն,
Ես եմ, ելէ՛ք, Ամատունին Առանձար»:

Աստուած օրհնէ ըզքեզ եւ գունդըդ արի,
Թո՛ղ հրեշտակներն յարդարեն քեզ լայն ուղի.
Օրհնեալ ըլլան ձեր յաղթ սուրբն ամբակուռ,
Առէ՛ք հոգւոյս շրթներուն բոցն ու համբոյր.
Սիրտըս ձեզի աւանդ ըլլայ, հեծեալներ,
Թող գայ վըրաս ամպածըրար փոշին ձեր:
Սուրբ է մամբադ եւ փառքերով լուսավառ,
Զա՛րկ նըժոյգիդ, պիտի յաղթես Առանձար:

Կըռուէն կու գար հեծելագորն հայկական
Սանձերն ամէն պիւրկ քաշելով միաբան.
Սարսափած էր պարսիկ բանակն արջնաքոյր,
Հեր, Զարեւանդ կը թընդային ահալուր:

1851 Ն. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ
Թրգ. աշխ. Հ. Վ. Յովհաննէսեան

ՀՐԵՇՏԱԿՆԵՐՈՒ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍԸ

Ատենօք կ'ապրէր քաղաքի մը մէջ, որուն
անունը աւելորդ է տալ հոս, բարեբարոյ
եւ պարզամիտ մարդ մը, որ օժտուած էր
քանի մը շնորհալի ձիրքերով:

Արդ, օր մը կարդայած ըլլալով Աւե-
տարանին մէջ՝ թէ աւելի դիւրին է որ
մալուխը ասեղի ծակէն անցնի քան մեծա-
տուն մը մտնէ երկնքի թաղաւորութեան
մէջ՝ սարսափեցաւ յոյժ:

Ոչ թէ ինքը երկնքի դռնէն նե՛րս մտնել
կը փափաղէր այնպէս նոյն ընդ նոյն,
քանի որ, բաց աստի, Աստուծոյ օրէնքնե-
րուն դէմ արհամարհանք մը պիտի նկատ-
ուէր, որ անոր բաւական ժամանակ սահ-
մանած էր իր կեանքի պայքարն ունենա-
լու, անցնելով այս երկրէս: Բայց երբ
լրանային իր օրերը՝ կ'ուզէր իր հետ միա-
սին երկնք տանիլ յաւերժական կեանքի
արժանաւոր հոգւոյ մը յաղթանակը:

Վասն զի Աստուծոյ ահռելի մէկ պար-
զեն է հոգին, բայց միանգամայն մար-
դուս յաղթանակ մ'է:

Ուրեմն, լըջօրէն մտածելով մալուխի եւ
ասեղի այն խօսքերուն վրայ՝ թուեցաւ
իրեն որ հարուստ եւ հզօր հոգիները, ա-
ռանց իմանալու, հարստութեան եւ կա-
րողութեան պատճառաւ համապատասխան
բրտութիւն մը կը ստանային, մարդկային
դժբախտութիւններու անզոյ պատճառաւ
աստիճան: Ուստի անոնց հոգիները կոշտ
ու թանձր ըլլալով՝ չունին այլեւս թեթե-
ւութիւն դէպի երկնք թռչելու. ընդհա-
կառակն հակամէտ են զահալիթելու վար
դէպի այն վայրը՝ ուր հոգին չ'ապրիր,
Վասն զի ապրելու իրաւունք չունի այլեւս:

Ուստի այս համոզումը կաղմելով՝ խոր-
հեցաւ իր ընկիւղի մասին. եւ վերջապէս
յարմարօրէն իր ինչքերը կարգադրելով
այնպէս մը՝ որ իրեն եւ իր ընտանիքին
համար կարեւորը չպակսի՝ աւելորդով
ուրիշներու օգնութեան կը հասնէր, ճիշդ

այնպէս՝ ինչպէս կ'ըսէ Քրիստոս. «Աւե-
լորդը աղքատներուն բաշխեցէք»:

Եւ եթէ չար մտածութիւն մը վրա՛յ
հասնէր՝ կը կրկնէր սա խօսքերը մեծ ա-
ղօթքին. «Փրկեա զմեզ ի չարէ»:

Կը տեղեկանար թէ ո՛ւր սփոփանքի կա-
րօտ թշուառութիւններ կային. բայց ա-
սիկա այնպէս մը կ'ընէր՝ որ ոչ մէկն
իմանար: Զոր օրինակ՝ խանութները կ'եր-
թար եւ վաճառորդներուն կ'ապաւրէր
այսքան հաց, այսքան ալիւր, այսքան
գինի եւ կ'ըսէր. Տարէ՛ք այս կամ այն
հասցէին: Բայց առանց ճանչցնելու՝ թէ
ինքը ո՛վ է: Եւ վճարելն ու անհետանալը
մէ՛կ կ'ընէր:

Իրը այնքան տարօրինակ էր որ նոյն իսկ
եղած է, որ վաճառորդին մէկը զեղչ մը
պիտի ընէր գիններուն վրայ՝ եթէ իր ան-
սիրտ կինը արդիւած չըլլար իրեն:

Նոյնպէս կ'երթար ուր որ հիւանդներ
կային. եւ կ'ուզէր այցելել նաեւ խեղճ
բանտարկեալներուն: Բայց բանտապան-
ները թոյլ չէին տար իրեն, որքան ալ որ
կ'ապահովեցնէր գինները՝ թէ եօթը բարե-
դործութիւններէն մէ՛կն է որ կ'ուզէ ընել:
Մտածեց յետոյ հաւատքի վարդապե-
տութեանց ծանօթանալ, բայց միայն կար-
դալով անգամ մը նմանութիւն Քրիստոսի
նշանաւոր դրժոյկ մը՝ գտաւ հոն այսպէս
զրուած. «Կը փափագիմ որ զղջումս զգա՛ս
մանաւանդ՝ քան թէ անոր սահմանէ՛ն ու-
ղես հասկնալ թէ ի՞նչ ըսել է զղջում»:

Եւ դարձեալ. «Եթէ դու բերանացի ալ
զիտնաս բոլոր Աստուածաշունչը եւ բոլոր
իմաստուն անձերու վճիռները, ի՞նչ պիտի
չահիս անոնցմէ առանց Աստուծոյ շնորհ-
քին»:

— Քիչ մը կամա՛ց՝ զրքերուն հետ — ըսաւ
ինքնիրեն բարի մարդը, եւ յետոյ իր մըտ-
քին մէջ որոճալով կ'ըսէր. — Տե՛ս ուրեմն,
առաջին հանդիպելուն դիւրին կը թուի